

Szegeden februárban

Szeged helvárosában nem kell sokáig keresgélni a Somogyi-könyvtárat. A Dóm tér egyik szegletében található az az épület, amely 1984 óta ad helyt Szeged városi és Csongrád megye könyvtárának. A sorrend Szőkefalvi-Nagy Erzsébet igazgató szerint nem véletlen.

– A könyvtárunk elnevezése Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár – mondja. – A név is mutatja, hogy a városi könyvtár funkciónk az erősebb. A megyei könyvtári feladat tartalmát mélyíteniünk kell. Még van tennivalónk, hogy túllépjünk az úgymond „kis KMK” szerepen. Abban is, hogy még több, közvetlen szakmai tartalommal töltsük meg ezt a funkciónkat. Létérdekünk, hogy megyei könyvtár legyünk, hiszen így vagyunk benne az ODR körben is. Szakmailag létkérdés az ODR-tagság és az abban való sikeres együttműködés. Megjegyzem, hogy 2004-ben az ötödik, 2005-ben a negyedik helyen végeztünk a beérkező kérések számát illetően, aminek nagyon örülök és büszkeséggel tölt el. Az utóbbi két évben tudatosan próbálom erősíteni a megyei „vonalat”. Megyei könyvtárként az NKA állománygyarapítási pályázatain elnyert támogatással először csak 7, majd 14, tehát összesen 21 településnek tudunk segíteni. A kapcsolataink pedig sokkal élőbbek lettek, mint voltak néhány éve. Érezhető a változás, amelyhez „A Nagy Könyv”-program is segített. Úgy szerveztük az állománygyarapítást és „A Nagy Könyv”-höz kapcsolódó programokat is, hogy velük, a települési könyvtárosokkal együttműködve tettük ezt. Nem kivittük a programot, hanem velük együtt szerveztük – a helyi igények szerint. Úgy érzem, hogy így jobban magukénak érzik a rendezvényeket és a saját könyvtárukat is. Egyébként a megyénkben nincsenek kis települések, inkább nagyobbak, tehát kistérségi vagy egyes, kistérségi támogatást lehetővé tevő pályázaton nem is tudunk indulni.

– *Miért alakult így a megyei könyvtár szerepe?*

– A Csongrád megye könyvtára annak idején, 1952. december 21-én, a hódmezővásárhelyi városi könyvtárból (a mai Németh László Városi Könyvtárból) alakult. Csak 1973-ban vettük át mi ezt a funkciót. Még 1950-es megyerendezés idején Hódmezővásárhely kapta meg a megyeszékhely rangot. Majd '62-ben lett Szeged a megyeszékhely. Könyvtárunk alapítása idején is elsősorban a helyi igények voltak előtérben, úgyhogy egy kicsit más a történetünk, mint a többi megyei könyvtárnak.

Vajon milyen körülmények között alakult meg a Somogyi-könyvtár? Szeged történetében meghatározó dátum 1879. március 12. Ezen a napon a Tisza és mellékfolyóinak áradása következtében szinte teljesen

elpusztult a virágzó nagyváros. A rázúdult árvíz az 5600 épület közül 5200-at elsodort; 165 lakos a viharos habokban lelte halálát. Az ország, sőt Európa és a nagyvilág részvéte Szeged felé fordult. Mindenki részt kívánt venni újjáépítésben.

Az árvíz utáni első közgyűlésről így olvashatunk a Szentesi Lapban: „Több képviselő pártoló felszólalása után Balogh János polgármester összegezte a sajnálatos történéseket: Előbb ülve, majd észrevétlenül felemelkedve helyéről, minden szívet, minden lelket megrázó erővel ecsetelte a veszteséget, mely Szeged semmivé tételével érte hazánkat. Szeged ezredéves fészke, hol hazánk dicső és gyásznapjai egyaránt találkoznak, a lélekszáma második, de tősgyökeres magyar népét tekintve Magyarország első városa romban hever, egy hatalmas oszlopa dőlve ki benne a magyar nemzetiségnek. Nem mint a szomszéd város polgára, hanem mint hazafi hullatok könnyet Szeged veszte fölött. S valóban a fájdalom, a részvét könnye kicsordult a polgármester szeméből, s alig volt a közgyűlésen ember, ki könnyet nem törölt volna szeméből. A részvétnek nagyszerű és megható pillanata volt ez, melyet feledni nem fogok soha!”¹ Ebben a történelmi pillanatban ajánlotta fel Somogyi Károly esztergomi kanonok a városnak a könyvtárát. Felajánlásában leszögezte, hogy a könyvtár Szeged város örök és elidegeníthetetlen tulajdonát képezi, feladata „a nemzeties irányú közművelődést és tudományosságot az ország nagy terjedelmű déli vidékén terjeszteni.” Ennek folyamányaként a közművelődés és a tudományosság együttes szolgálatát fogalmazta meg az 1881. február 15-én kelt Alapítványi oklevélben is. 1883. október 16-án Ferenc József császár nyitotta meg és adta át a Somogyi-könyvtárat.

– Én mint igazgató, inkább a helyi feladatokat tartom előtérben, még akkor is, ha emiatt esetleg a provincializmus bélyegét is magamra üttem – folytatja Erzsébet –. talán a történelmi hagyományok miatt is. És azért is, mert amióta itt dolgozom – és annak már több mint 22 éve – azt gondolom, hogy ebben a könyvtárban több lehetőség szunnyad, mint amit „kihoztunk” belőle. A megyei könyvtárvezetők között vannak, akik igazi szakmapolitikusok – én nem ebbe a csoportba tartozom. Nagyon hasznosnak tartom az ő tevékenységüket az egész megyei könyvtári rendszer tekintetében is, de én arra összpontosítok, hogy mit szeretnék itt elérni, és hogy mire van mód ebben a könyvtárban, ebben a városban. Saját életfeladatomnak is azt tartom – és ez részemről teljesen érdegmentes „magánfelajánlás” –, hogy mindent megtegyek azért, hogy ez a könyvtár visszanyerje azt az országos ismertséget és elismertséget, amely az alapítását követő évtizedekben övezte létét.

A dolgok különböző együttjátszása miatt reálisan csak öt év igazgatóságot tervezhetek, ebbe az öt évbe kellene minden elképzelésemet belesűríteni – és megvalósítani. 2002. december 1-je óta vagyok igazgató. Engem az előző közgyűlés választott meg ellenszavazat nélkül. Akkor azt hittem, hogy ez a legna-

1 Forrás: http://www.szentesinfo.hu/szentesilet/2004/12_0326/07.htm

gyobb győzelmem, hiszen az akkori ellenzék is elfogadta szakmai programomat. Három hét múlva új közgyűlés alakult, és az új helyzetben érezhetővé vált a bizalmatlanság. Így pedig nagyon nehéz dolgozni.

– *Ha tudta volna előre, hogy így alakul a helyzet, belevágott volna?*

– Egyszerűen nem lehetett számítani erre. Azt gondoltam, hogy egy szakmailag erős program, amelyet egyhangúlag elfogadtak, elegendő ahhoz, hogy támogatást érezve, nyugodtan dolgozzunk. Mindig hittem abban, ha valaminek abszolút körülhatárolható módon szakmai küldetése van, akkor az független. Merthogy mi szakmát képviselünk, ráadásul törvényi előírások alapján. Ma már lassacskán be kell látnom, ez naivitás.

– *Hasonlóan naiv kérdés: ki a fenntartó?*

– A város a fenntartó, de a megye is hozzájárul a költségekhez. Egyébként a politikai változások mellett egy másik tényező is befolyásolta könyvtárunk helyzetét és megítélését: ez pedig az Egyetemi Könyvtár építése. 2002 novemberében bemutatkozó látogatást tettem Szeged új polgármesterénél, aki elmondta, hogy mivel most áldoztak 800 milliót Szeged könyvtárügyébe, 2003-tól a művelődési házak fejlesztését helyezik előtérbe. Ez részben „csúsztatás”, hiszen az Egyetemi Könyvtár nem városi könyvtár, alapfeladata más, és nem a város tette bele ezt a pénzt, hanem címzett támogatásból és a Kongresszusi Központ-szárny megvalósításába épült be az a bizonyos 800 millió forint. Egyébiránt pedig az Egyetemi Könyvtár területéből is elvettek emiatt. Ráadásul az is felmerült, ha az Egyetemi Könyvtár – vagy ahogy nevezik: a „tudásgyár” – megnyílik, akkor már nem lesz szükség ránk. Minket egy kicsit leírtak azzal, hogy véleményük szerint ez az új komplexum meg tudja szólítani a jelent és a jövőt, mi pedig nem. Meg kell jegyezni, hogy a Somogyi-könyvtárban 125 éves múlt és tevékenység értékei vannak jelen, mintegy 900 ezer dokumentumot őrzünk és szolgáltatunk belőle. Emellett nemcsak városi, hanem megyei könyvtár is vagyunk, többféle funkcióval. Tehát más feladattal, mint az Egyetemi Könyvtár. Fontos rámutatnom, hogy az Egyetemi Könyvtár az egyetemista réteget és a felsőoktatásban dolgozó oktatókat, kutatókat szolgálja ki, és nem foglalkoznak a 18 év alatti vagy a nyugdíjas korosztállyal. A konkurenciaháborút nem mi gerjesztettük, mi, a két könyvtár, tulajdonképpen nem is „harcolunk” egymással – már az előbb említett tények okán sem. Más a fenntartónk, más a gyűjtőkörünk, más a feladatunk. Továbbá a mi mutatóink is jók: 1000 embernél kevesebb nem fordul meg naponta nálunk (leginkább több), míg a 13 fiókkönyvtárral együtt körülbelül 1600–1700 olvasó látogat, használ minket személyesen naponta. Tehát egy ilyen mértékű használatnál szerintem nem azt kell kérdezni, hogy van-e szükség erre az intézményre, illetve hogy „meg tudja-e szólítani a XXI. század emberét”. hanem észre kellene venni, és meg kéne köszönni ezt a minőségben és értékátadásban is magas színvonalú munkát. Az Egyetemi Könyvtár megnyitásával sem csökkent a látogatottság. Bár a fenntartó részéről rögtön vizsgálat indult, hogyan alakult a látogatóink száma. Ezt sem tartottam egészen időszerűnek, hiszen mutasson nekem valaki olyan könyvtárat, ahol vizsgaidőszak közepén csökken a látogatottság! Amikor egy diák itt szokta meg a könyvtári körülményeket, amikor szeptemberben mi személyre szólóan megtanítottuk őt a könyvtárhasználatra, az elektronikus katalógusban való keresésre, akkor nem fogja íthagyni decemberben egyik percről a

másikra, a napi vizsgák kellős közepén a könyvtárát. De büszkén mondhatom, hogy szerencsére később, 2005-ben sem csökkent a könyvtárhasználók száma. Egyébként pedig az Egyetemi Könyvtárnak bőven elég a 30 ezer hallgató ellátása – hozzáteszem, ha minden hallgató járna könyvtárba, nagy bajban lennének!

– *Úgy érzed, hogy ez az egész szituáció, minden láncszemével együtt, háttérbe szorította a könyvtárakat?*

– Úgy tudtuk volna tökéletesen ellátni a feladatunkat, ha a mi intézményünket is felkészítik erre a változásra. Hogy aki hozzánk bejön, annak az olvasónak is meglegyen a komfortérzete és technikailag is modernebb, minőségi szolgáltatást kapjon. Igen! Fontos lett volna a fejlesztés, hogy ne válhasson belőlünk büszke, de mégis szegény rokon. Egyébként mindkét könyvtár rosszul járt valahol. 2004 decemberében adták át Tanulmányi és Információs Központot, amelyen belül az Egyetemi Könyvtár egy egység lett. A saját önazonosságukért a szervezetükön belül ők is vívják a harcot. Mi pedig hozzájuk képest a fenntartó előtt küzdünk magunkért. Már rég „ad acta” kéne tenni ezt a vitát. Mégpedig azért, mert hajszál pontosan húsz évig légvonalban mindössze 60 méterre volt egymástól ez a két intézmény és senki nem kérdezte meg, hogy Szegednek miért van két ilyen nagy könyvtára. Most, hogy az új beruházás elkészült, rögtön felmerült ez a kérdés. Ugyanúgy volt régen is kettős beiratkozás (mert például a bölcsész hallgatók mindkét helyet kell, hogy használják), és mindkét intézmény rendesen működött. Mindkettőre szükség volt, mint ahogy szükség van ma is. Egyébként kevesebb könyvtár, szolgáltató hely lett, hiszen a tanszéki és kari könyvtárak nagy részét most már magába foglalja az Egyetemi Könyvtár.

– *Miben látod a legnagyobb elmaradásokat a „tudásgyár”-hoz képest?*

– Itt egyértelműen csak technikai gyengeségekre és a körülmények milyenségére gondolok. Az informatikai felszereltségünk nem nevezhető modernnek a központi épületben sem. Az IKB-pályázaton nyert gépek ma már csak részben szolgálnak az internetkabinetben, részben az adatbázis-építés munkálataira „emeltük be” őket. Az eMagyarország pont pályázaton 10 pontból 9-et a fiókkönyvtáraknak pályáztunk. Ez az én döntésem volt. Úgy gondoltam, ha ezekben a kis könyvtárakban nem lesz megfelelő technika, akkor lassan be fogják zárni őket. Ha nem felelnek meg az európai normáknak, mert nincs gépük, nincs internetkapcsolatuk, akkor ellehetetlenül a működésük. Véleményem szerint pedig joga van a lakótelepen vagy bárhol a városban élő lakónak ahhoz, hogy a közelében legyen egy fiókkönyvtár, ahol tájékozódni tud, és ne kelljen neki feltétlenül bejönni hozzánk, a belvárosba egy-egy információért. Ez, azt hiszem, olyan alapszint, amiből nem lehet engedni. Ennek a döntésnek viszont következménye az is, hogy a központi könyvtár informatikai kabinetjét nem tudtuk fejleszteni. Egyébként a Corvina-rendszerben dolgozunk és arra, „sajnos” törekednünk kell, hogy a feldolgozásra használt gépek megfelelő minőségűek legyenek, hiszen ez a gyors leíró, feltáró munka alapfeltétele. Reméljük, hogy egyszer az olvasói gépeket is le tudjuk cserélni, mert igény lenne a gyorsabb és okosabb gépekre, hiszen tanfolyamokat is tartunk.

És ami a körülményeket illeti! Ez egy 22 éves épület, amelyen semmilyen komolyabb felújítás sohasem volt. A szőnyegpadlót elkoptatta a sokszázezer lá-

totható cipőtalpa. Az egykor elegáns székek, fotelok patinás használtsága magáért beszél. A fűtés–hűtés rendszer teljesen elavult. A fémkeretes ablak-falak télen percek alatt átveszik és sugározzák a jéghideget, nyáron pedig a forróságot. Nyáron éjjel is 30 fok feletti hőmérséklet van az épületben. Egy korszerűsítés csökkenthetné az energiafelhasználást is. Sajnos, idén januárban veszítettünk el azért törzsolvasókat, mert nem tudtunk rendszeresen fűteni. Egyébként az épülettel már az átadás idején is gondok voltak. Az akkori import-stop miatt bizonyos gépészeti berendezéseket nem építettek be, és ennek sajnos, az állomány látta kárát. Az épületet egy „átlagos” megyei könyvtár számára tervezték, és nem számoltak azzal, hogy itt nagy mennyiségű muzeális értékű könyvanyag van. Somogyi Károly könyvtára nyolevan év gyűjtésének eredménye, hiszen Somogyi édesapjának a XVIII. század végén vásárolt könyvei is részei az ún. Alapítványi Gyűjteménynek. Ennek az értékes anyagnak a tárolása pedig nem volt megfelelően megoldva ebben az új épületben. Az első félévben az állomány egyszerűen „sokkot szenvedett el”, tehát egy részük tönkrement, és még a mai napig is gyógyítgatjuk a bőrkötések sebeit.

Teinkünk egy kicsit megint vissza a múltba. Hogyan is alakult a gyűjtemény összetétele és hogyan folyt az élet ebben a könyvtárban? Tehát miután Somogyi Károly a könyvtárát Szegednek ajándékozta, megtörtént az intézmény megalapítása. Az első igazgató Reizner János lett, aki a főjegyzői posztot hagyta ott azért, hogy ezzel a gyűjteménnyel foglalkozhasson. Ő kezdte el a könyvtárrendezést. Emellett a folyosón elhelyezte saját érem- és régiséggyűjteményét is. A város újjáépítését irányító királyi biztosság – munkájának befejeztével – az intézménynek ajándékozta a város körüli földmunkák során napvilágra került érmeket és régészeti leleteket. Az éremtár gyarapítása mellett megkezdődött a régészeti kutatómunka és a történelmi emléktárgyak tervszerű gyarapítása is. 1896-ban létrejött a természetrajzi osztály.

A millenniumi ünnepségeknek köszönhetően fölépült a Közművelődési Palota, a könyvtár új otthona.

Tömörkény István 1899-ben került könyvtári állásba, majd Reizner halála után ő lett az igazgató. A személyzet alacsony létszámából adódóan rendszeresen segítettek külső munkatársak a szakfeladatok ellátásában, így az 1908-ban megnyílt néprajzi tár megszervezésében elsősorban Szász Gyula tanító működött közre. 1904-ben került az intézményhez Móra Ferenc, a természetrajzi tár rendezésére. E tevékenységen kívül részt vett a néprajzi gyűjtésben is. Igazgatósága alatt (1917–1934) tovább bővült a kiállítások száma, rendeződött a raktárak és a „laboratórium” (azaz restaurátorműhely) helyzete.

Ebben az időben azonban nem csak az új beszerzésű könyvek és a legújabbban felszínre hozott régészeti emlékek tartották lázban a könyvtárban dolgozókat és a könyvtárlátogatókat. Ekkor ugyanis egy olyan személy is átlépte nap mint nap a könyvtár kapuját, aki bizonyára beragyogta a szürke hétköznapiakat. Ő pedig nem volt más, mint az első szakképzett könyvtáros, egy rendkívül művelt, csodálatos teremtes, Fischhof Ágota. Ő 1918 és 1923 között dolgozott a könyvtárban.

Érettségije után gyakran megfordult a Somogyi-könyvtárban, majd önkéntes, díjtalan gyakornokként dolgozott Tömörkény és Móra mellett. Berlinben könyvtárosnőképző főiskolát végzett. Ezután, férjhezmenetelig a könyvtár munkatársa volt. Könyvtárosi éveinek maradandó eredménye a máig használatos tárgyszókatalógus megteremtése. A pletykák szerint Móra Ferenc szerelmes volt belé, és irodalmi nőalakot is formált róla. Az 1910–20-as évek szegedi művészeti életének egyedi, érdekes, műszaként ilhető alakja volt.

Ebben az időszakban lett munkatársuk Cs. Sebestyén Károly is, aki néprajzkutatóként és műtörténészként vált országos szaktekintéllyé. Móra halála után két évig megbízott intézményvezetőként dolgozott.

A könyvtár – anyagi lehetőségei függvényében – következetesen fejlesztette tovább az állományt. Somogyi példáját többen követték, így jelentős ajándékokkal, hagyatékokkal is gazdagodott. Ezek közül is kiemelkedik Lechner Lajos miniszteri tanácsos adománya, Schmidt Sándor műegyetemi tanár ásványtani szakkönyvtára, Czigány János ügyvéd gyorsírási könyvtára, Oltványi Pál prépost hagyatéka.

1950-ben az évről évre gyarapodó múzeumot és a Somogyi-könyvtárat különválasztották, bár 1984-ig egy épület adott nekik otthont.²

– Az alapítás idején a könyvtár egy „vadul tudományos” gyűjtemény volt, zömmel idegen nyelvű anyaggal, régi latinságú szakirodalommal. És ezt a város értelmiségi közönsége valóban használta – meséli Erzsébet. – Annak idején, amikor ez a hatalmas tudományos kincs ide került, a város vezetése mellett egy könyvtári bizottság működött. Egyrészt ellenőrizték a könyvtár munkáját, másrészt tettek azért, hogy a város költségvetéséből az alapító okirathat megfogalmazott célok eléréséhez szükséges összeg rendelkezésre álljon. Azok a világot járt, nagyon művelt értelmiségiek alkották a bizottságot, akik értékén becsülték és tényleg szívügyüknek érezték és emellett használták is a könyvtárat – ezt nagyon fontos hozzátenni. A gyűjteményfejlesztés az ő véleményezésüktől függött, tehát működésük nem formális volt. Egyben óriási dolognak tartották a könyvtár Szegedre kerülését, és nagyon büszkék voltak erre az intézményre. Természetesen az olyan kaliberű személyek, olyan sármos személyiségek, mint Móra vagy a szépségéről – és műveltségéről is – híres Fischhof Ágota szintén vonzották a látogatókat. Ez az emberi tényező köztudottan a mai napig is meghatározó egy könyvtár életében.

– *Ma vannak a városban olyan, a kulturális életben jelentős szerepet játszó személyek, akik ennyire kötődnek a könyvtárhoz?*

– Nem szeretnék hibát ejteni, és nem kívánok senkit sem megsérteni, de nem tudok a fenti formában kötődő személyiségeket felsorolni vagy neveket említeni. Vannak neves és megüsztelően hűséges olvasóink. Tevékenységünk, gyűjteményünk elismerésének veszem, hogy a Somogyi-könyvtárat választják, ha könyvtári szolgáltatást akarnak igénybe venni. Észrevételeiket, kritikájukat, javaslataikat mindig figyelembe is vesszük, de nem annyira erős elkötelezettségű ez a kötődés, hogy pl. felemelték volna szavukat, amikor komoly létszámleépítés történt nálunk;

² Forrás: <http://www.sk-szeged.hu/tortenet/index.htm> és <http://www.mfn.u-szeged.hu/szeg01be.html>

vagy egy-egy jelentős Szeged-specifikus hagyatékna vagy gyűjteménynek a könyvtár számára történő megszerzéséért kilincseltek volna a fenntartónál. Az utóbbi három évben lassan, apró gesztusokkal építgetünk a könyvtár köré egy erkölcsi támogatói kört. Ennek egyik eszköze a könyvek örökbefogadása. Minden évben egy díszpolgári címet adományoz Szeged városa az arra érdemes, kiemelkedő személyiségnek. A Szegedért Alapítvány is díjazza a tudomány, a művészet, a társadalmi élet területén a város érdekében született, kiemelkedő teljesítményeket. Mi minden évben örökbefogadásra ajánlunk fel ezeknek a személyiségnek egy-egy könyvet. Igyekszünk a munkájukhoz, érdeklődésükhöz kapcsolódó, értékes darabot választani. Eddig minden díszpolgár, minden kitüntetett őszinte meghatódással vette át az örökbefogadásról szóló oklevelet, és írta be nevét az örökbefogadási anyakönyvbe. Ezzel – az elismerő gesztus mellett – természetesen az is a szándékunk, hogy kötődjenek és nevük is kötődjön intézményünkhöz.

– *Visszatérve még egy kicsit a múlthoz: milyen érzés ilyen személyiségek után a vezetői székben ülni?*

– Egyrészt természetesen lúdbőröztető érzés utánuk igazgatóként dolgozni ebben a könyvtárban, másrészt viszont – mint ahogy az a történetünkből is kiderül – az igazgatói feladatuk melletti érdeklődésük – úgymond, hobbijuk – nagyban befolyásolta a könyvtár gyűjteményének alakulását. Az első három igazgató igazi, szenvedélyes műgyűjtő és régiségbúvár is volt, illetve – és ilyen volt Móra is – különös érdeklődést mutattak a régészet iránt. Az ő vezetésük alatt alakult ki a könyvtár kebelén belül a múzeum. Szerintem nekik lényegesen nagyobb örömet adott a környéken való honfoglalás kori maradványok ásatása, mint a könyvek feldolgozása. A könyvtár életének első évtizedei ténylegesen a múzeumi vonal erősödését jelentették, amiért egy kicsit haragszom is rájuk – elnézést érte!

– *Elképzeltető, hogy ebben az időben alakult ki már valahol ez a múltba visszatekintő vonal?*

– Igen, igen. És amit kiástak és behoztak, az lassacskán elfoglalta a helyet a könyvtári állománytól. Mert természetesen mindig látványosabban lehet mutogatni régészeti leleteket, mint az egymás mellett álló könyveket. Az első három igazgató annyira erősítette a múzeumi vonalat, hogy az 1950-ben önálló intézménnyé nőtte ki magát. Móra már Somogyi-könyvtár és városi múzeumnak nevezte az intézményt. Természetesen nagy tisztelője vagyok a munkásságuknak, de az alapító okiratban könyvtár alapítását fogadták meg annak idején.

– *A múltban itt dolgozó munkatársak nyomában azonban már sokan léptek. Míg az első évtizedekben hárman-négyen dolgoztak itt, ma már 114 kollégád van.*

– Még ennél is többen, 137-en dolgoztunk itt még két évvel ezelőtt. A mai létszámban benne van a fizikai személyzettől kezdve a fiókkönyvtárban dolgozó munkatársakig mindenki. Leépítés volt, de én a könyvtárosi státusokból nem engedtem. Inkább nincs titkárság, de ha egy könyvtárosi státus oda, és ez a folyamat megindul, az egy ördögi körhöz vezet. Hiszen abban a pillanatban a szolgáltatás színvonala fog csökkenni, esetleg szűkíteni kell a nyitva tartást, és rögtön kevesebb a használatunk, rosszabb a megelégedettség, így magunk bizonyítanánk be, hogy nincs ránk szükség. Nem engedem a könyvtárat ezen az úton elindulni.

inkább veritékes munkával dolgozunk a hiányzó munkaerő helyett is. Hiszen ez az egyik legjobb könyvtár az országban – a gyűjteményét illetően mindenképpen! Megjegyzem, a könyvtár tekintetében mindig és töretlenül optimista vagyok. Egyszerűen nem tudom feladni! Amikor idejöttem dolgozni, és az első nap kezembe vettem az első régi könyvet, a raktárban láttam azt a rengeteg értéket, akkor egy pillanat alatt beleszerettem ebbe a könyvtárba. Második nap már Somogyi Károlyba voltam „szerelmes” és azt mondtam magamban, hogy én ettől a könyvtártól elválni nem akarok soha, innen csak „kihalni” szeretnék. Aki egyszer az állomány összes könyvét a kezébe fogta, aki tudja, hogy milyen személyiségek tették hozzá a magukét, az nem akarja itthagyni ezt a könyvtárat. Itt egyszerűen lubickolni lehet az évszázadok értékei között.

Ehhez kapcsolódó személyes élményem az, amikor Borsa Gedeon tanár úr előadásain ültem, és szomorúan arra gondoltam, hogy arra a könyvtörténeti tudásra, ismeretekre a gyakorlatban talán nekem soha nem lesz szükségem, amiről ő beszél. Az első munkahelyemen, az Egyetemi Könyvtárban csakis modern könyvekkel foglalkoztam feldolgozóként. És amikor ide beléptem, akkor egyszerűn újra megfogott az a hevület, az a lelkesedés, amit a tanár úr az óráin átadott nekünk. Az az érzés járt át, amikor a könyvre úgy gondolunk, mint a művelődéstörténetet fizikai mivoltában őrző, századokat összekötő „kapocsra”. És a mai napon is úgy kell dolgoznunk, hogy itt és most, a XXI. században is hozzá kell tennünk valamit ehhez a csodához, hogy ez a hozzáadott érték is érdekes legyen majd a későbbi használó, kutató számára. A sors hatalmas és kiváltságos ajándéknak tartom, hogy itt már az elejétől kezdve a gyűjteménnyel foglalkozhattam.

– *A kollégáid is ilyen lelkesedéssel dolgoznak?*

– Nyilvánvaló, hogy mindig minden lehetne még jobb. A lelkesedés vagy van vagy nincs, munkakörileg előírni nem lehet, arról nem is szólva, hogy minden ember más, mindenkinek más az értékrendje. Mégis, nagyon szeretném, ha a kollégáim is még jobban magukénak éreznék a Somogyi-könyvtár jelentőségének a tudatát. Lehetnének kreatívabbak is, azt hiszem. Igazságtalan lenne, ha ehhez azonnal nem fűzném hozzá, hogy a legutóbbi években nagyságrendekkel többet és önállóbban dolgoztak kollégáim, látványosabb eredményességgel, mint mondjuk, tíz évvel ezelőtt. Sok önálló ötlet épül bele az egyre igényesebb kiállításokba, a rendezvényeinkbe, a gyermekkönyvtár munkatársainak módszertani kreativitása ismert a szakmai köztudatban. A digitalizálás terén komoly lépések történtek. A honlapunk tartalmát értékesnek, a virtuális kiállításokat szépnek tartom. Ez mind-mind a napi szolgálat mellett születik, külső erő bevonása nélkül; minderre büszkék lehetünk. A lelkesedésre visszatérve: ha nincs lehetőség és idő örülni egy-egy jó és színvonalas teljesítménynek, mert észrevétlen, visszhangtalan maradt, sőt: leépítés a „válasz”, egy idő múlva még a legelkötelezettebb, legönfeláldozóbb hivatástudat is elfárad. A létszámleépítések, a fiókkönyvtárbezárások és költségvetési elvonások ehhez az elfáradáshoz vezetnek lassan. Hogy milyen fontos a siker és a siker tudata?! Erre a legjobb példa ODR-teljesítményünk. A kollégák örömmel, lelkesedéssel, érezhető szakmai öntudattal és büszkeséggel végzik ezt a munkát – és csomagolnak gyakorlottan. Nem „visszhangzik tőle az ország”, de úgy érzem, a Somogyi-könyvtár súlyát, a magyar könyvtári rendszerben elfoglalt

helyét minősíti az a tény is, hogy az ODR teljes adatbázisvagyónának több mint egytized részét a mi könyvtárunk adja, a mi munkatársaink tették a közösbe.

A lelkesedést és az átélt siker fontosságát jelzi még az Összefogás a könyvtárakért és A Nagy Könyv országos akciókba történt bekapcsolódás. Korábban nem vettünk részt az „Összefogásban”, viszont 2003-ban nálunk volt a Könyves Vasárnap és az országos megnyitó. 2003. október 5-én, vasárnap késő este már biztos voltam abban, hogy a munkatársak *akarni* fogják a folytatást, másnapra együtt is volt vázlatosan a 2004. évi Könyves Vasárnap programja – függetlenül attól, hogy tudtuk, nem lesz majd jelen a rádió. Azóta „Októberi Könyvtári Hetek” főcím alá szervezzük a magunk „összefogását”, mert a sok, színvonalas programot képtelenség és kár is lenne néhány napba sűríteni. A Nagy Könyv program szintén megmozgatta a szunnyadó erőket és ötleteket, többször „kiléptünk” az utcára, a kollégák önként jelentkeztek a standokhoz. A szokatlan feladatot derűsen és ügyes PR-tehetséggel oldották meg a „könyvtáros kisasszonyok”. Egy-egy élményszámba menő rendezvény is szárnyakat ad. Úgy érzem, aki bármit is hozzáadott októberben a Szabó Magda-esthez, az ajándéknak, kitüntetésnek érzi, hogy – akár a terem átrendezésével vagy a rajongók rohamának udvarias megfélekezésével, de – aktív részese lehetett egy csodálatos este sikerének.

Ezek a könyvtárat fenekestől felforgató ünnepnapok, de a mindennapok sem kevésbé mozgalmasak.

– *És ha már a napi munkánál tartunk, mi a véleményed az Etikai kódexről?*

– Szükséges lefektetni a legfontosabb elveket. De talán nem önteltség, ha azt mondom, aki hivatásának vallja a könyvtárosságot, mint én is, aki hivatásként éli meg a könyvtárosi szolgálatot, magától is a kódex szellemében dolgozott, dolgozik.

A könyvtári séta során ténylegesen szembesülök azzal, hogy bizony ez az épület felújításra szorul. Egy nagy meglepetést azonban tartogat számomra – és úgy gondolom, minden ide látogató számára – a könyvtár. Vendéglátóm egy ajtót nyit ki előttem, amely a múltba vezet vissza, egy Emlékkönyvtárba, amelyben Somogyi Károly könyveit helyezték el. Az a történelem, amiről eddig csak beszélünk, itt és most kézzelfogható lesz. Könyv- és könyvtártörténetet őriz ez az élő múzeum. A megközelítőleg tízezer kötetes válogatás az eredeti gyűjtemény arányosan kicsinyített változata.

– A könyvtár története veszteségek és megújulások szakaszos ismétlődése – mondja még vendéglátóm a múltról. – Ilyen esemény volt a könyvtár életében, amikor 1952-ben kölesönző könyvtár lettünk. Ez azonban a kellő többes példány hiányában a prézensz gyűjtemény kárára vált. A másik ilyen kettős helyzet volt az ideköltözésünk, hiszen a múzeumnak sem lett maradéktalanul megfelelő a korábbi otthonunk, nekünk meg az új épület okozott sok-sok gondot. Eleve öt szintes az épület, tehát sokszorosára kellett emelni a személyzetet, már csak az épület technikai megoldása miatt is. Az épületben van ugyan egy középső pillér-elem, ami lehetetlenné teszi az egyes szinteken az egész átláthatóságát. A legszörnyűbb az, hogy tömörraktár nem épült ide, és valami érthetetlen meggondolásból az egyetlen raktározásra alkalmas terület a negyedik emeleten van. A lapos tető alatt

őrült meleg és szárazság van, másrészt az épület felfelé bővül, „kilóg”, tehát statikailag is elég nonszensz a raktározás ott. Látszik, hogy nem a Somogyi-könyvtár és a szakma volt a megrendelő. A többi problémáról már az előzőekben beszéltem. Ezzel együtt az ember egy szót sem szólhat, mert a háború után ez volt az első ilyen léptékű könyvtárépítés. Egyébként úgy gondolom, hogy egyik veszteség sem tudatos ártás vagy nemtörődomség eredménye volt, egyszerűen több tényező összehangolatlansága, illetve figyelmen kívül hagyása miatt történtek.

– *Mik a konkrét terveid a következő két évre vonatkozóan?*

– Nagy elhatározás és kiemelt feladat a fiókkönyvtárak bekapcsolása az integrált könyvtári rendszerbe, ennek első lépése, hogy a napokban megkezdődött a kijelölt fiókkönyvtárak gyűjteményének feldolgozása a Corvina adatházisába. Lehet, hogy jelenlegi erőnket meghaladó az elhatározás, de bízom munkatársaim szakmai hiúságában és eltökéltségében.

Szeretném, ha komoly informatikai fejlesztést tudnánk megvalósítani ebben a két évben.

Bízom abban, hogy sikerül megkezdeni a leginkább lestrapált könyvtári terek felújítását, ha apró lépésekben, akkor is.

A raktárhány szakmailag megengedhetetlen megoldásokra kényszeríti jelenleg a könyvtár munkatársait, 2005-ben megkezdtuk egy külső helyiségünk raktárrá alakítását; a telekszomszéd építkezése miatt nem sikerült befejezni, de még 2006-ban át fogunk szállítani a ritkábban használt állományból bekötött folyóiratokat.

Három fiókkönyvtárunk – a művelődési házhoz kapcsolódó beruházás következtében – bővült és megújult 2005–2006 fordulóján. Ezeknek a könyvtáraknak, a hennük dolgozó könyvtárosoknak most az a kiemelt feladata, hogy éljenek az új, a szobbb vonzerejével, és szolgáltatásaik megújításával bővítsék a könyvtárhasználók körét, váljanak igazi közösségalkotó és -megtartó tényezővé.

Már messzebbre mutat, hisz’ 2010-ben lesz Európa Kulturális Fővárosa Pécs. Szeged városa kiemelt partnere Pécsnek ebben a projektben. Akár megérem, akár nem 2010-et, már az idén és jövőre is rendezek olyan, többhónapos kiállításokat az Alapítványi Gyűjtemény ritkaságaiból, amelyek előkészítői, felvezetői lehetnek a 2010-es nagy programsorozat szegedi részvételének.

2006 kettős jubileum a Somogyi-könyvtár életében, a könyvtár alapításának 125., Somogyi Károly születésének 195. évfordulóját ünnepeljük. Április elején „visszaköltözik” bő két hónapra a Somogyi-könyvtár a Közművelődési Palotába, ugyanis az egykori olvasóteremben, a múzeum jelenlegi, nagy kiállítótermében emlék- és címelia-kiállítást rendezek. Emellett személyes célkitűzésem, hogy elérjem, hogy Somogyi Károly és életműve deklaráltn is a Magyar Örökség része legyen.

– *A tervek megvalósulásához sok sikert kívánok, és nagyon köszönöm a vendéglátást.*

(Az interjú az Országos Könyvtári Kuratórium megbízásából 2006. február 22-én készült.)

Pegán Anita